

ків та скверів, що виконували розважальні, рекреаційні, а також культурно-освітні функції. Наприклад, дослідження, проведене серед відвідувачів одного з найбільших парків України – Центральному парку культури та відпочинку ім. М. Горького в Харкові (площа – 136 гектар, 42000 дерев 44 порід, 8000 чагарників), показали, що основними спонукальними мотивами відвідання парку є зустрічі й прогулянки з друзями, спілкування з природою, можливість розважитися, провести пікнік. Найбільш відвідуваними й привабливими є зони атракціонів, лісопарку, ігрових автоматів, дитяча площа або містечко, дитяча залізниця. Найменш відвідуваний лекторій (500 місць), літній естрадний театр (1100 місць), танцювальний майданчик (на 2000 танцюючих) у зв'язку з тим, що, по-перше, подібні об'єкти паралельно функціонують у міському середовищі, по-друге, вони не користуються особливим інтересом у молоді. У літній та осінній періоди у парку функціонує спортивне містечко, особливо тенісні корти, взимку – ковзанка [1, с.33-34].

Системна криза, що поступово охопила усі галузі радянського господарства та призвела до розпаду СРСР зумовила гальмування темпів «культурного будівництва» у 90-ті рр. XX ст. Проте, на цей час в Україні вже було створено досить розгалужену інфраструктуру дозвілля молоді, до якої входили різноманітні культурно-просвітницькі та освітні осередки (клуби, палаци творчості, центри відпочинку, кінотеатри, бібліотеки, музеї та багато іншого). На жаль, розгалужена інфраструктура молодіжного дозвілля, створена за радянських часів, у період кризового переходу нашої країни до ринкової економіки була частково зруйнована, проте досвід її створення та функціонування становить сьогодні значний дослідницький та практичний інтерес.

Висновки. Дозвілля відіграє визначну роль у розвитку молодого покоління на сучасному етапі становлення українського суспільства, яке перебуває у складних умовах зміни старих цінностей, формування нових соціальних відносин. Зміна соціальних орієнтирів, інтеграція зарубіжних цінностей, переоцінка значення традиційних способів

проведення дозвілля, усвідомлення конкуренції як масового суспільно-культурного явища зумовлюють трансформацію змісту дозвілля, актуалізацію його рекреаційної функції, загострюють потребу у створенні нових об'єктів інфраструктури.

На нашу думку, здобутий за радянських часів досвід створення мережі закладів організації дозвілля молоді є актуальним і сьогодні, коли діяльність дозвіллевих структур, орієнтованих на молодь, в основному розпорощена та визначається переважно комерційними цілями за рахунок соціокультурних та виховних. Дослідження молодіжного дозвілля як системи, де усі осередки взаємопов'язані та посилюють або компенсують вплив один одного є перспективним напрямом вивчення проблематики молодіжного дозвілля.

Список використаних джерел:

1. Воловик А.Ф. Педагогика досуга / А.Ф.Воловик, В.А.Воловик. – М.: Московский психолого-социальный институт: издательство "Флинта", 1998. – 240 с.
2. Щерба Г.І. Організація дозвілля відпочинку як складова молодіжної політики в Україні / Г.І.Щерба, Р.В.Яремкевич // Молодіжна політика: проблеми і перспективи [зб. мат. IV Міжнар. наук.-практ. конф. 10–11 травня 2007 р.]. – Дрогобич, 2007. – С. 40–45.
3. Бочелок В.Й. Дозвіллезнавство: навчальний посібник / В.Й.Бочелок, В.В. Бочелок. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
4. Мельничук О. Сучасні моделі клубних закладів для учнівської молоді / О.Мельничук // Рідна школа. – 2001. – № 5. – С. 23–24.
5. Колпакова О.В. Учреждения культуры и коммунистическое воспитание трудящихся на современном этапе (на материалах Украинской ССР) / О. В. Колпакова; отв.ред. Л.А.Шевченко; АН УССР, Институт истории. – К.: Наукова думка, 1989. – 88 с.
6. Материалы XXVII съезда Коммунистической партии Советского союза. – М.: Политиздат, 1986. – 178 с.
7. Народне господарство Української РСР у 1985 році: статистичний щорічник. – К.: вид-во Техніка, 1987. – С.201-380.

УДК [51:371.32]:378.147

О.А. Жерновникова

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В СТРУКТУРІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Анотація. У даній статті розглядається підхід до вирішення проблеми психолого-педагогічної готовності студентів педагогічних ВНЗ. На основі аналізу наукової літератури визначено суть психолого-педагогічної готовності студентів педагогічних ВНЗ до професійної діяльності. У роботі розкрито основні чинники та складові компоненти психологічно-педагогічної готовності та їх значення в професійній діяльності.

Ключові слова: психолого-педагогічна готовність, компоненти готовності, студент, педагогічний ВНЗ, професійна діяльність.

This article deals with the approach to the problem of psychological and educational preparedness of students of pedagogical universities. The essence of psychological and educational preparedness of students of pedagogical universities for their professional activity is defined on the basis of the analysis of scientific literature. The paper reveals the major factors and components of psychological-pedagogical preparedness and their importance in professional activity.

Key words: psychological and educational preparedness, components of preparedness, student, higher pedagogical educational establishment, professional activity.

Постановка проблеми. Розвиток становлення особистості педагога активно відбувається у професійній підготовці. Основною ідеєю теорії і методики професійної освіти є створення умов для розкриття і розвитку внутрішнього потенціалу кожного майбутнього фахівця, формування його позитивної «Я»-концепції в процесі опанування основ професійної діяльності. На особливу увагу заслугоує психолого-педагогічна готовність майбутнього вчителя, оскільки він, майбутній вчитель, є носієм і передавачем загальнолюдських цінностей молодому поколінню.

Для того щоб почуватися впевнено в занадто нестатичному освітянському просторі, майбутній учитель має

набути сталих здібностей щодо готовності до професійної діяльності ще у педагогічному ВНЗ.

Аналіз актуальних досліджень. Проаналізувавши наукову літературу можна виділити такі напрями психолого-педагогічної готовності майбутнього вчителя: психолого-педагогічний аспект розвитку особистості вчителя (С. Золотухіна, І. Зязюн, О. Іонова, В. Кремін, Н. Нічкало, О. Пехота, О. Савченко, С. Сисоєва, В. Сластьонін, О. Сухомлинська, Г. Троцько та інші); розкриття основних способів набуття професіоналізму, педагогічної майстерності (С. Барбіна, Н. Бібік, М. Васильєва, В. Гриньова, М. Гриньова, Л. Гребьонкіна, С. Кулик, Л. Малаканова, П. Решетніков, А. Сущенко та інші); фор-

мування готовності майбутнього вчителя до здійснення педагогічної діяльності, її видів (В. Буряк, К. Дурай-Новакова, М. Дьяченко, З. Ісаєва, Л. Кандибович, Л. Кондрашова, О. Кривильова, Є. Кулик, Г. Троцько, Д. Узнадзе, О. Ухтомський, Л. Філімонюк та інші), які позитивно вплинули на процес дослідження.

Серед психологів-гуманістів даною проблемою займалися А. Адлера, Г. Балла, А. Маслоу, Г. Олпорта, К. Роджерса, В. Франкла, Е. Фромма, К. Хорні, К. Юнга та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значні досягнення вітчизняних і зарубіжних учених у сфері вивчення зазначеної проблематики, все ще залишаються проблеми, які не повністю розкривають суть і складові психолого-педагогічної готовності студентів педагогічних ВНЗ до професійної діяльності.

Мета статті – визначити суть психолого-педагогічної готовності студентів педагогічних ВНЗ до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Обрання кар'єри педагога – досить сміливий і важливий крок у житті молодої людини. Він має бути свідомим і виваженим. Від цього також залежить, чи буде студент – майбутній учитель – наполегливо працювати над своїм власним професійно-педагогічним становленням.

Науковий пошук учених дозволив виділити важливі вимоги, що сприяють особистісному зросту: присвячення себе чому-небудь більш високому, ніж власне особисте «Я»; успішне виконання поставлених завдань.

Саме під час організації та здійснення підготовки майбутнього вчителя значно зростають можливості для формування у студентів креативності, самостійності та здатності сміливо приймати рішення відносно розв'язання певних теоретичних і практичних педагогічних проблем. Тим самим з'являється реальна можливість формувати гармонійну, цілісну, позитивну «Я-концепцію», сукупність індивідуальних, особистісних, власне суб'єктивних якостей студента вищого педагогічного навчального закладу, які спрямовані на пізнання себе й суб'єкта своєї праці, а також на процес професійної діяльності за допомогою педагогічного спілкування.

Психолого-педагогічна готовність до професійної підготовки має бути організована в умовах вищого педагогічного навчального закладу таким чином, щоб досягнення певних цілей і реалізація певних прагнень на кожному окремому етапі навчання, спонукали і стимулювали висунення нових цілей (більш високого й відповідального рівня) і появу нових прагнень (більш різноманітних, і з кожним наступним етапом вони мають бути все тісніше пов'язаними з майбутньою професійно-педагогічною діяльністю).

Постійна робота індивіда над собою призводить до появи якісно нових особистісних якостей. Якщо ці якості сприяють гармонізації стосунків людини й оточуючого світу, говорять про процес самовдосконалення. А. Маслоу вважав, що більшість людей, чи навіть усі, відчують потребу у внутрішньому самовдосконаленні, прагнуть до нього і знаходяться в постійному його пошуку. Його власні дослідження показали, що спонукання до реалізації власного потенціалу особистості є природним і необхідним. І все ж лише невелика кількість людей, як правило обдарованих, досягають вершин самоактуалізації (за оцінками А. Маслоу, їх менш, ніж 1%) [2].

Самоактуалізація особистості майбутнього фахівця зумовлюється дією внутрішніх і зовнішніх чинників, вплив яких на цей процес опосередковується рівнем соціальної активності суб'єкта (Л. Кобильнік [2]). Виходячи з цього, проаналізуємо, як саме ступінь прагнення до самовдосконалення студентів позначається на ефективності організації їх психолого-педагогічної готовності.

Аналіз власного педагогічного досвіду, результати опитування професорсько-викладацького складу, а також студентів педагогічних університетів й інститутів, дає можливість стверджувати, що часто студенти навіть тоді, коли вони досягають певного успіху, не здатні його усвідомити й розвивати, що призводить до відчуття безпорадності в самостійному пошуку, відчуття страху перед значними обсягами інформації, які постійно збільшуються й вимагають сформованості все більш високого рівня самостійності для їх засвоєння. У чому ж слід шукати вихід із такої досить невтішної ситуації?

По-перше, студента слід готувати психологічно до здійснення такого виду діяльності з першого дня перебування у вищій педагогічній школі. Іншими словами, студент – майбутній учитель – не має залишатися наодинці зі своїми власними психологічними проблемами. По-друге, викладачі під час аудиторних занять і проведення консультативної роботи, спрямованої на надання допомоги й активізацію навчальної діяльності, мають акцентувати увагу саме на позитивних надбаннях студентів, яких вони досягли під час здійснення підготовки. Цей прийом виконує декілька важливих функцій: стимулює організацію навчальної діяльності, підвищує рівень самооцінки студента, сприяє його самоактуалізації й підштовхує до самовдосконалення через організовану самоосвіту.

Останнє положення підтверджується науковими дослідженнями, присвяченими багатогранному впливу уявлень про власну ефективність на академічні досягнення студентів у рамках теорії особистості. Їх результати демонструють, як такі уявлення відображаються на успішності навчання взагалі [3, с. 292].

З огляду на необхідність організації психолого-педагогічної готовності студентів до професійної діяльності зміст навчального матеріалу, передбаченого для опрацювання в умовах вищого педагогічного навчального закладу має відповідати наступним вимогам:

- чіткість і логічність у своїй організації;
- послідовність і ієрархічність (від більш простого до більш складного);
- наукова обґрунтованість і об'єктивність;
- необтяженість надмірною затеоретизованістю;
- забезпеченість методичною літературою, спрямованою на роз'яснення найбільш ефективних методів і способів засвоєння знань;
- наявність розробленої системи, спрямованої на здійснення якісного самоконтролю;
- стійка проєкція на майбутню професійно-педагогічну діяльність.

Дотримання перерахованих вимог значною мірою сприятиме прагненню студента активізувати особистісний потенціал, а також намаганням збагачувати й розширювати життєвий досвід, матиме позитивний вплив на підвищення можливостей щодо самоактуалізації й самореалізації майбутнього вчителя.

Іншою важливою якістю особистості, яка сприяє психолого-педагогічній готовності є здатність суб'єкта до саморегуляції й самоуправління.

Згідно з І. Калмиковою, психічна саморегуляція – це свідомий вплив людини на власну сферу психічних явищ (психічних процесів, станів, властивостей) з метою підтримки або зміни характеру їхнього функціонування [4, с. 45]. У психолого-педагогічних дослідженнях саморегуляція виступає як динамічна характеристика загальної активності особистості.

Сфера саморегуляції характеризується, насамперед, свободою вибору цілей і засобів їхнього досягнення; усвідомленістю їхнього вибору; свободою думки, думок; совісністю; самокритичністю; різнобічністю і свідомістю дій; умінням співвідносити свою поведінку з діями інших людей; добропорядністю; рефлексією; оптимістичністю тощо.

В. Чайка [5] вважає, що оволодіння майбутнім учителем основами саморегуляції сприятиме більш ефективному його професійному становленню, а це можливо за умови систематизації знань студентів про структуру саморегуляції, її компоненти, технології з опорою на методологію пізнання, при забезпеченні оптимального співвідношення між знаннями теорії саморегуляції і знаннями сутності та закономірностей навчального процесу, який є одним із об'єктів саморегуляції педагогічної діяльності.

Як бачимо, теорії саморегуляції діяльності дозволяють виділити важливі умови, які мають бути враховані задля досягнення суб'єктами психолого-педагогічної готовності студентів до професійної підготовки високих результатів у своєму особистісному і професійному зростанні – їх самоактуалізації й самоефективності.

У формуванні й удосконаленні вольових якостей особистості значну роль відіграє система організації підготовки студентів до професійної діяльності. Вона, окрім усього, має висувати помірні труднощі, але й передбачати виникнення ускладнень, задля подолання яких студентів необхідно буде докласти певних, іноді значних, зусиль, звернутись до додаткових джерел інформації. У цьому ми й убачаємо вияв здатності до самоактуалізації, самоуправління через самореалізацію для набуття відчуття самоефективності на шляху самовдосконалення як особистості взагалі, так й особистості майбутнього вчителя, здатного самостійно доводити власну діяльність до бажаного й логічно завершеного результату зокрема.

Самоуправління як процес, включає відбір і аналіз інформації, яка поступає, постановку цілей і прийняття рішення, визначення планів і способів дії, виконання спланованого шляхом саморегуляції духовних і фізичних сил. При цьому саморегуляція здійснює: посилення чи послаблення діяльності; гальмування несприятливих імпульсів; переключення чи розподіл зусиль між різними об'єктами; контроль за виконуваними діями й кореляцію поведінки, якщо в тому виникає потреба [4, с. 30].

Виокремимо провідні аспекти психолого-педагогічної готовності студентів до професійної діяльності, на які має бути спрямовано саморегуляцію як якість особистості, притаманну майбутньому вчителю.

По-перше, саморегуляція має допомагати студентів усунути психологічний бар'єр щодо успішного здійснення підготовки до професійної діяльності, а також негативні імпульси, які можуть виникати, за умови не завжди швидкого й результативного просування до певної цілі.

По-друге, спонукати до самоспостереження за власною підготовкою, стимулювати процес винесення власних суджень щодо самого процесу самостійного набуття знань й усвідомлення їх цінності, а також рефлексивно мислити; активізувати здатність висувати особисті стандарти щодо власних домагань і порівнювати їх із певними стандартами, які висувуються на різних етапах навчання у вищому педагогічному навчальному закладі щодо рівня знань чи професійно-педагогічної підготовки.

По-третє, прагнути досягнути спроможності активно реагувати на власні позитивні й негативні результати стосовно самостійного опанування певних обсягів знань для мобільного реагування, іншими словами, більш гнучкого управління власною самостійною навчальною діяльністю з урахуванням швидкого чи, можливо, занадто повільного темпу отримання тих чи інших інформаційних обсягів.

По-четверте, набувати здатності раціонально розподіляти сили між різними об'єктами, на які спрямовано підготовку, а також переключатись від одного конкретного виду діяльності на інший, якщо це підпорядковано найбільш успішному й результативному досягненню кінцевої мети на кожному окремому етапі організації такої діяльності.

По-п'яте, здійснювати самоконтроль, самооцінку й самоаналіз виконуваних дій і враховувати їх результати під

час перспективного планування подальшої самостійної навчальної діяльності чи, можливо, коригування вже спланованої.

Самоактуалізація, самореалізація й саморегуляція, у кінцевому рахунку, чинять конструктивний вплив на процес самоефективності, яку розглядаємо в якості важливої категорії стосовно досліджуваної проблеми.

Самоефективність визначається як «переконання людини відносно її здатності управляти подіями, які впливають на її життя» [4, с. 195]. Самоефективність виявляється важливою особистісною характеристикою й, у поєднанні з конкретними цілями й усвідомленням того, що треба робити, може суттєво впливати на майбутню діяльність, адже позначається на обраних способах дій.

Самоефективність не є усталеною якістю, оскільки вона змінюється залежно від наявності певних умов, необхідних для різної діяльності, від зовнішніх обставин перебігу діяльності, від уявлень суб'єкта діяльності про здібності інших людей, особливо якщо їх можна вважати більш умілими, від суджень про власні можливості, а також від фізичного стану.

Висока чи низька самоефективність у поєднанні зі сприятливими чи несприятливими умовами навколишнього середовища дозволяють передбачити чотири варіанти припущень щодо результатів здійснення діяльності.

1. Коли самоефективність висока й умови навколишнього середовища сприятливі, найбільш імовірним є успішний результат.
2. Коли низька самоефективність узгоджується зі сприятливими умовами, людина може впасти в депресію, якщо вона бачить, як інші досягають значних позитивних результатів у діяльності, що для неї самої здається надто складною.
3. Коли людина з високою самоефективністю зіштовхується з несприятливою ситуацією, вона звичайно примножує свої зусилля і прагне перетворення несприятливих умов на більш сприятливі.
4. І нарешті, коли низька самоефективність поєднується з несприятливим навколишнім середовищем, людина відчуває апатію, вважає себе безпорадною і схилиється до того, щоб змиритися зі своїм становищем.

У будь-якому разі важливим є урахування й поєднання обох чинників – самоефективності й зовнішніх умов.

Отже, психолого-педагогічна готовність студентів до професійної діяльності є обов'язковою складовою загальної процесу підготовки педагога-фахівця. За умови навіть оптимальної ефективної організації такої діяльності, її результативність залежить багато в чому від самоефективності кожного студента, його здатності і спроможності нею займатися. А результати експериментальних досліджень свідчать про те, що самоефективність студентів – учорашніх випускників шкіл – на момент вступу до вищого педагогічного навчального закладу може бути оцінена як досить низька, у понад 80% випадків. Відповідно до вищенаведених можливих варіантів співвіднесення так званого «навколишнього середовища» й самоефективності особистості може розвиватися за другим сценарієм. А за умови недостатньої підготовки в умовах педагогічного ВНЗ можливі третій і четвертий варіанти передбачуваних результатів.

Висновки. Таким чином, під психолого-педагогічною готовністю студентів педагогічних ВНЗ, ми розуміємо таку підготовку до професійної діяльності, яка є результатом навчання, що виражається через мислення особистості, оволодінні психолого-педагогічними і спеціальними знаннями й уміннями, первісним досвідом, у здатності майбутнього вчителя розв'язувати професійні задачі. А зроблений нами аналіз важливих чинників становлення особистості студентів педагогічних ВНЗ у системі психолого-педагогічної готовності студентів до

професійної діяльності, дозволив побачити складні зв'язки та взаємообумовленість психолого-педагогічних процесів самоактуалізації, саморегуляції, самоефективності й самовдосконалення. Такі особистісні утворення, провідні чинники підготовки майбутнього вчителя у педагогічному ВНЗ забезпечують готовність до професійної діяльності.

Перспективи подальших розвідок. На жаль, стаття не дозволяє висвітлити всі аспекти в повному обсязі, тому питання, які лишилися поза увагою, становлять перспективи подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Маслоу Абрахам. Мотивація и личность / Абрахам Маслоу. – Спб.: Питер, 1999. – 560 с.

2. Кобильнік Л. М. Психологічні особливості самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». – К., 2007. – 21 с.
3. Капрара Дж. Психологія личности / Дж. Капрара, Д. Сервон. – СПб.: Питер, 2003. – 640 с.
4. Проблемы диагностики умственного развития учащихся / [общ. ред. З. И. Калмыковой]. – М.: Педагогика, 1998. – 208 с.
5. Чайка В. М. Теорія і технологія підготовки майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / В. М. Чайка. – Тернопіль, 2006. – 43 с.

УДК 781.78

О.І. Жилкіна

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДИРИГЕНТСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена проблемі своєчасного формування у студентів педагогічних ВУЗів диригентської майстерності, як важливої складової у викладанні уроків музичного мистецтва.

Ключові слова: диригент, формування, здатність, майстерність.

Annotation. The article is devoted the problem of the timely forming for the students of pedagogical Institutes of higher of conductor's skill, as important component skill in teaching of lessons of musical art.

Keywords: choirmaster, forming, ability, skill.

Успішне вирішення задач музично-естетичного та художньо-творчого розвитку дітей у загальноосвітніх закладах знаходиться у прямій та безпосередній залежності від рівня професійної майстерності, ерудиції, культури вчителя музичного мистецтва. Тому є необхідність розглянути напрямки навчання та підготовки студентів, шляхи формування диригентської майстерності за період навчання у навчальному закладі, націлені на професійно-педагогічну діяльність.

До питань диригентської майстерності зверталися чимало дослідників, серед яких відзначимо таких як А.Л. Живов, С.А. Казачков, М.А. Малько, І.А. Мусін тощо. Вони відмічали, що диригент-керівник, працюючи над ідейно-образним змістом добутку «грає» на особливому «інструменті», що є по своїй суті самим складним механізмом. Цей механізм дихаючий, мислячий - людський колектив. У цьому випадку важливу роль грає відношення самого керівника до колективу. Не як до «безособової суми голосів», але як «до складної системи, об'єднуючої різні індивідуальності» [1]. Відмічаємо, що робота вчителя музичного мистецтва стикається з особливостями, специфікою розвитку саме дитячих голосів. Ця проблема актуальна й потребує до себе уваги.

Розглянемо загальні й спеціальні здатності, необхідні для майбутнього фахівця, його майстерності.

Насамперед, з огляду на зміст цієї характеристики, необхідно відзначити, що керівник зобов'язаний володіти здатністю до самостійної роботи, бути точним, акуратним, дисциплінованим, зібраним, цілеспрямованим, ініціативним, бути вимогливим до себе, спостережливим, мати практичний склад розуму.

Педагогічні здатності. До них відносять здатності, які становлять основу педагогічних умінь і знань. Це: проектування, конструктивні, комунікативні, дидактичні знання й уміння.

Конструктивні здатності забезпечують вибір необхідної інформації, навчального матеріалу (тематика навчальних занять, виховних заходів, робочого й концертного репертуару), дають можливість композиційної побудови цього матеріалу, забезпечують планування своєї роботи, вибір необхідних форм, методів, способів впливу на учасників колективу.

Комунікативні здатності забезпечують передачу інформації учасникам колективу, визначають здатність до навчання, до налагодження відносин і вибору певного стилю відносин з оточуючими людьми. Ці здатності є фундаментом для розвитку системи відносин між керівником і учасниками колективу.

Дидактичні здатності забезпечують успішну розробку методів передачі учасникам колективу музично-творчих знань і навичок. Ці здатності можна вважати основними для таких навчань як: уміння цікаво розповідати, доступно пояснювати, навчити розуміти головне, викладати образно, розбудити зацікавленість.

Перцептивні здатності (з лат. percipere - сприйняття, відображення об'єктивної дійсності органами почуттів): професійна зрілість, емпатія, педагогічна інтуїція, лежать в основі вміння проникати у внутрішній світ учасника колективу й становить основу вміння бачити в людині людину.

Експресивні здатності допомагають керівникові-диригентові передавати свій емоційний стан творчої діяльності. Експресивні здатності можна вважати фундаментом для формування й створення художнього образу будь-якого твору.

Важливою умовою для формування професійної майстерності є наявність у керівника творчих здатностей. Головними компонентами творчих здатностей прийнято вважати розвинену фантазію, схильність до неформальних рішень, особистісну готовність до сприйняття нового, прагнення втілити й використати творчі досягнення інших діячів.

Всі здатності й особистісні властивості існують у тісному взаємозв'язку. Кожна з характеристик може змінюватися й здобувати складний характер під впливом розвитку й координації з іншими здатностями.

Поряд з формуванням професійних навичок диригентського виконавства студентів важливе місце має займати розвиток особистісних і педагогічних здатностей, розуміння комунікативних явищ, які втримуються у процесі роботи з дитячим колективом. Також важливим є усвідомлення майбутнім диригентом методики репетиційного процесу як послідовного вивчення музичного матеріалу й розкриття художнього образу.

Відзначимо, активна діяльність диригента може існувати в тому випадку, коли в нього є комплекс інтелектуальних